

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maja Podržaj

Kult voditelja v Severni Koreji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maja Podržaj

Mentor: izr. prof. dr. Gregor Tomc

Kult voditelja v Severni Koreji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

Zahvala

Zahvaljujem se mentorju, dr. Gregorju Tomcu, za uporabne napotke in pomoč pri pisanju diplomskega dela. Zahvala gre tudi družini, prijateljem in Bramu za potrpežljivost in spodbudo v celotnem času mojega študija.

Kult voditelja v Severni Koreji

Kult voditelja se pojavlja v vseh oblikah politične oblasti, najbolj značilen pa je ravno za totalitarne države. Oboževani vodja ljudem ponuja predstavo o enotni družbi brez razcepa. Uteleša ideje politične stranke, rase, vrednote neke družbene skupine in s tem deluje kot vrhovni vzor. Z mitološkimi sredstvi lahko voditelj postane predmet ekstremnega oboževanja in čaščenja. Ta status mu nudi ogromno politično moč in samovoljo pri upravljanju z državo in mentaliteto ljudi. Na primeru Severne Koreje želim pokazati, kako se je kult voditelja, baziran na včasih bizarni mitologiji, zasedral tako močno, da traja že več kot 60 let in se prenaša od očeta na sina. Gre za edino socialistično državo z vladajočo dinastijo, ki uteleša podobo popolnega predstavnika korejske otroške rase. Oblast dinastije Kim ni ogrožena, v kolikor obstaja močan skupek tradicij in mitologij, ki jo opravičujejo in dokler izolirano ljudstvo ne pozna alternativnih oblik življenja zunaj meja svoje vojaške države.

Ključne besede: Severna Koreja, kult voditelja, mitologija, korejska rasa, dinastija Kim.

Cult of the Leader in North Korea

The cult of the political leader can be found in every form of political power, but it is most characteristic for totalitarian states. This worshipped leader is offering an image of a unified society without division. He embodies the political party, race and values of a very particular society and with that he functions as the supreme role model. With the help of mythological means he can become an object of extreme adoration and worship. This status is offering him an enormous political power and self-will at managing the state and the people's mentality. I chose the case of North Korea to portray how the cult of the leader -based on a rather peculiar mythology- is so strongly present. It has been lasting for more than 60 years and is being transferred from father to son. This is the only contemporary socialist state with a ruling dynasty which embodies the image of a perfect representation of the Korean child race. The authority of the Kim dynasty is not threatened as long as there is a strong conglomeration of traditions and mythologies which justify the system and as long as those isolated have no clue about the alternative forms of life outside their military state.

Keywords: North Korea, cult of the leader, mythology, Korean race, the Kim dynasty.

Kazalo

1 UVOD	6
2 GLAVNI TEORETSKI KONCEPTI.....	9
2.1 Mit	9
2.2 Mit in ideologija	11
2.2.1 Politična mitologija	12
3 MIT VODITELJA.....	15
3.1 Kult osebnosti	16
3.1.1 Kult voditelja v totalitarizmu	17
3.2 Nastanek mita o voditelju	17
3.2.1 Dejavniki oblikovanja mita o voditelju	18
4 KULT VELIKEGA VODJE V SEVERNI KOREJI	20
4.1 Umestitev Kim Il Sungovega življenja pred političnim vzponom v širši družbeni kontekst	20
4.2 Formiranje kulta velikega voditelja	21
4.2.1 Vplivi japonskega kulta cesarja	22
4.2.2 Vplivi konfucianizma	22
4.2.3 Vpliv sovjetskega stalinizma in maoizma	25
4.3 Juche ideologija	27
4.3.1 Kimilsungizem.....	28
4.4 Prva komunistična vladajoča dinastija	28
4.4.1 Mitiziranje naslednika	29
4.4.2 Kim Jong Un.....	32
5 SKLEP.....	35
6 LITERATURA.....	39

1 UVOD

Ob spremljanju domačih in tujih medijev se v zadnjem času nekako nisem mogla ogniti predvsem senzacionalističnim poročilom o dogajanju v Severni Koreji, eni najbolj zaprtih, skrivnostnih držav modernega sveta in njenega trenutnega mladega voditelja Kim Jong Una, ki od leta 2012 nadaljuje vladavino dinastije Kim. Po vzponu njegovega deda Kim Il Sunga se je kultno čaščenje močno zasidrilo med prebivalci te skrivnostne države, prvi predsednik je dobil mandat tako imenovanega »večnega predsednika«.

V tem diplomskem delu bom analizirala kult vodje v Severni Koreji na primeru vseh treh dosedanjih voditeljev, z večjo pozornostjo na samem snovanju kulta voditelja na začetku obstoja Severne Koreje kot samostojne države pod taktirko Kim Il Sunga. Njegova naslednika, Dragi vodja Kim Jong Il ter sedanji Vrhovni vodja Kim Jong Un, oče in sin, nekako rušita značilnost vladanja v vseh poznanih komunističnih oziroma socialističnih republikah, prav zaradi česar je ta tematika tako edinstvena in privlačna za globlji vpogled. Nikjer drugje ni bilo zaslediti direktnega prehoda vloge (sicer z volitvami, ki so bile vedno bolj dekorativnega značaja) od očeta na sina in po smrti le tega, na vnuka. Gre torej za dinastični tip vladanja, značilnega za monarhije, v mladi, socialistični republiki, katere delovanje je vsaj na začetku temeljilo na ideologiji Marxa in Lenina. Podobno kot v Stalinovi Rusiji in Mao Zedongovi Kitajski, ki sta obe bili velik vzor za formiranje Severne Koreje po drugi svetovni vojni, je prvi vodja, Kim Il Sung užival ekscesno čaščenje in oboževanje. Prav tako kot v sosednjih velikih komunističnih republikah je bil mitski položaj voditelja umetno vzpostavljen preko ideoloških in represivnih aparatov države. V primeru Severne Koreje me bo zanimalo, kako točno se je kult velikega voditelja rodil, s tem da bom preučila vplive in podobnosti sosednjih, izredno močnih in ozemeljsko obširnih Sovjetske zveze in Ljudske republike Kitajske, idej Lenin-Marxizma, tradicionalističnih misli neo-konfucionizma ter vpliva japonskega imperialističnega zavzetja in militarizma v času pred osvoboditvijo. Znano je, da se je kaj kmalu po vojni med Severno in Južno Korejo leta 1953 Kim Il Sung in ostalo vodstvo oddaljilo od Sovjetske zveze ter klasične komunistične ideologije in zasnovalo lastno vrsto političnih in družbenih prepričanj, imenovano *Juche*, prevedeno kot ideja samozanašanja, samoodvisnosti. *Juche* so v prihodnjih letih utrdili kot edino vodilo severnokorejskega političnega,

vojaškega, gospodarskega, socialno-kulturnega in nacionalnega obstoja. Juche ideologija je bila zasnovana kot glavni temelj pri uveljavitvi in ohranitvi kulta voditelja pri vseh treh pripadnikih generacije Kim, predvsem na način povzdigovanja in povečevanja »prave korejskosti«, popolne izoliranosti, samoodvisnosti in širjenja mita o edini pravi politični in družbeni ureditvi, ki po svoji dovršenosti celo presega ideje vzornikov Marxa in Lenina. Veliko vlogo pri tem ima opazno poudarjanje nacionalne in rasne edinstvenosti in čistosti severnokorejskega ljudstva, kar je še eno od večjih odstopanj od klasičnega marksizma. V Severni Koreji ima že tri generacije popolno oblast dinastija Kim, kar kaže na izredno močno zasidrano čaščenje kulta osebnosti, ki se nadaljuje od začetkov vladanja prvega predsednika Kim Il Sunga do današnjega Kim Jong Una. Moja hipoteza je: *Kult voditelja oziroma osebnosti je v tej državi postal dominanten na račun nacije, razreda itd. V nobeni drugi socialistični republiki se oblast ni prenašala z generacije na generacijo znotraj ene dinastije, kar v Severni Koreji uspeva zaradi kulta velikega voditelja.*

Čeprav so komunistični režimi v vseh močnejših državah po obdobju hladne vojne padli, v Severni Koreji prav ta neobičajna različica socializma vlada s trdo roko že desetletja in zdi se, da bo tako ostalo še dolgo časa. In čeprav je država precej odvisna od tuje humanitarne pomoči zaradi lastne zgrešene gospodarske politike in vlaganja večine finančnih sredstev v vojaško infrastrukturo, so prebivalci še vedno hvaležni »očetu naroda« in njegovima dvema naslednikoma, še vedno fanatično častijo simbole oblasti in Juche ideologije. Zdi se, da nihče vsaj javno ne izraža dvoma nad oblastjo. Težko je reči, kaj je v severnokorejski družbi predstava in kaj resničnost, treba je vendar razumeti, da so ljudje pod pritiskom krutih ukrepov v primerih vsakršnega odstopanja iz začrtane poti lojalnosti vladi in Velikemu vodji. Na žalost pa še lep čas ne bo možna nikakršna neposredna znanstvena raziskava severnokorejske družbe na makro ali mikro ravni, ki bi nam dala vsaj nekaj jasnih odgovorov na vprašanje, kako dejansko povprečni prebivalec tega »samotarskega kraljestva« sredi gospodarsko cvetočega vzhodnoazijskega kontinenta živi in razmišlja o sedanosti in prihodnosti svoje države in njene diktatorske oblasti. Zatorej se pri snovanju in sestavi tega diplomskega dela metodološko omejujem na sekundarne vire redkih avtorjev (Bradleya K. Martina, Paula Frencha, Charlesa K. Armstronga, Jasperja Beckerja in drugih), ki se v veliki meri osredotočajo na raziskovanje kulta osebnosti Severne Koreje. Legitimnih znanstvenih družboslovnih

virov raziskovalcev iz te države praktično ni, za raziskavo so večinoma primerne fotografije in video posnetki. Na začetku diplomskega dela bom opredelila in analizirala glavne pojme: mitologija, mit, kult osebnosti, ideologija in pojasnila, zakaj je razumevanje le-teh nujno pri nadaljnem fokusiranju na primer kulta vodje Severne Koreje. Nato bom nadaljevala s kratim zgodovinskim opisom snovanja omenjene države in Kim Il Sungovega vzpona na oblast ter podrobno analizirala in primerjala vse glavne ideološke, kulturne in politične vplive, ki so omogočili rojstvo in triumf dinastije Kim kot edine legitimne oziroma »izbrane« voditeljice Severnih Korejcev. Potem bom rezultate analize in primerjav lahko aplicirala na značilnosti kulta dinastije Kim skozi čas, vse do danes, ko smo dnevno informirani (tako preko resnih kot tabloidnih medijev) o mladem voditelju Kim Jong Unu in njegovi bizarni podobi v medijih, ki je nekakšna mešanica ekscentričnega diktatorskega mučitelja in debelušnega razvajenca, ki po osiromašenih ulicah Pjongjanga vozi mercedese in gosti prav tako ekscentričnega košarkarskega zvezdnika Dennisa Rodmana. S svojim diplomskim delom želim predvsem umakniti pogled bralca od nepreverjenih senzacionalističnih poročanj in mu po najboljši moči ponuditi resnično sliko o tem, kako katastrofalne posledice za družbeni razvoj ima lahko pojav kultnega čaščenja državnega voditelja.

2 GLAVNI TEORETSKI KONCEPTI

Na tem mestu bom razložila pomen pomembnih pojmov, kot so mit, ideologija in mitologija, ki jo prva dva formirata. Z razumevanjem in umestitvijo le-teh v kontekst severnokorejske družbe se lahko nadaljuje natančna analiza, osredotočena na kult oziroma mit velikega vodje.

2.1 Mit

Mit je ena najstarejših simboličnih in kulturnih form, preko katerih človek že od nekdaj skuša najti in osmisliti svet okoli sebe, družbo in svoje mesto v njej. V osnovi se mit kaže kot zgodba o nastanku sveta, neke skupine, torej napol odkriva neko začarano zgodbo iz daljne preteklosti. Ta zgodba je tako imenovani *izvorni mit* (Matić 1984). Izvorni mit domovine Korejcev govori o nastanku ene prvih človeških ras, korejske rase, pred tisoč leti na prelepem polotoku sredi vzhodne Azije. Kasneje se pojavi še prvi težko pričakovani mogočni vodja, imenovan Tan'gun, ki ljudstvo združi v državo Chosŏn z glavnim mestom Pyongyang (Myers 2011, 76). Velikonja (1996, 10) ugotavlja izredno pomembnost mitov, ki niso samo najtrdnejše resnice, ki jih določena družba goji o sebi in svetu okoli nje, temveč so prisotni tudi v vseh segmentih neke družbe in lahko, še posebej, kadar so združeni v nek koherenten mitološki sistem, odločilno delujejo za družbo. Nadalje opozarja, da današnji poudarek znanosti na racionalnem osmišljanju dogodkov iz preteklosti, iskanju objektivnih dejstev in delovanju z nekim namenom, pozablja na mitski in ideološki diskurz, ker naj bi ta bil iracionalen, nelogičen, namišljen. A vendar, kot je že ugotovil Meletinski, mitsko in znanstveno mišljenje zgodovinsko koeksistirata (Meletinski v Velikonja 1996, 15). Kar pomeni tudi, da mit ni samo domena preteklosti, temveč je stalno prisoten. Tako tudi izvorni mit korejskega ljudstva, ki nadalje govori o nenehni nevarnosti od zunaj, o težnjah zunanjih agresorjev (kitajska plemena, japonski samuraji, ameriška vojna mornarica) po uničenju korejskih naravnih lepote in zaslužjenju Korejcev, nedolžne, miroljubne rase, katere največje vrline so krepost, poštenost in pravičnost (glej sliko 2.1). Ta mit v današnjem času igra temeljno vlogo pri zavedanju slehernega Severnokorejca o svetem poslanstvu pri ponovnem združenju korejske rase, torej združenju držav Severne in Južne Koreje, ter pri zadovoljevanju potrebe po njegovi pomembnosti v družbi (Myers 2011, 76–77).

Preteklost, sedanost in prihodnost se stapljajo brez neke ostre ločnice (Matić 2000, 47). Girardet (2000, 208–209) ugotavlja, da je mit hkrati produkt oziroma rezultat neke družbene stvarnosti in sam ustvarjalec, gonilo, tvorec le-te. Velikonja na kratko: »Mit je interpretativni presežek nekega (zgodovinsko resničnega) dogodka, ki ga v končni fazi lahko celo popolnoma predrugači, izkrivi« (Velikonja 1996, 24).

Slika 2.1: Prikaz ameriškega trpinčenja Severnokorejcev v času Korejske vojne.

Vir: The Oriens (2010).

Glavna vloga mita je po Malinowskem v vzpostavljanju, ohranjanju in spreminjanju določene družbene organizacije, pri tem pa poudari vlogo mita skupnega porekla ali izvora. Povezovalna, integrativna funkcija dosega prepoznavanje med naslovniki tega diskurza kot povezano skupino z istim izvorom, kulturo, geografsko umeščenostjo in tako dalje (Matić 1984, 51). Močan izvorni mit o korejski rasi tako še danes, navkljub popolni izoliranosti Severnokorejcev in liberalnem okolju, v katerem sedaj živijo Južnokorejci, povezuje dve popolnoma drugačni družbi. Ideja o posebnih vrlinah korejske rase, seveda brez kulta čaščenja Velikega voditelja, je presenetljivo močno prisotna tudi pri mladih Južnokorejcih (Myers 2011, 76). Girardet (2000, 203–206) opozarja na mit kot pokazatelj temeljnih frustracij in strahov civilizacije. Sodobno človeštvo pesti osamljenost, odtujenost, občutek skupnosti in solidarnosti je odsoten, zato teži k starim oblikam vzajemnosti in občutkom pripadnosti. Glavna in najučinkovitejša funkcija mita po Girardetu je mentalno reorganiziranje ljudske zavesti.

2.2 Mit in ideologija

Pri raziskovanju preteklosti in sedanjosti delovanja izbrane družbe se osredotočamo na kombinacijo mitskega in ideološkega, torej mitologijo, ki jo tvorita oba pola. Mitologija je konstruirana z binarnimi nasprotji, dejstvi in najstvi, znanjem in močjo, argumenti in avtoriteto. Velikonja opozarja na nujnost obravnavanja obeh polov hkrati, v njihovih medsebojnih povezavah, nasprotovanjih, izkoriščanjih. Le na tak način lahko dobimo uvid v najpomembnejše dejavnike družbenega življenja, kakšna so razmerja moči, kdo so nosilci ideologij, kdaj postanejo določena družbena dejstva *uporabna dejstva* in tako naprej. Gre za raziskovanje razhajanj med dejstvi in interesi, med *tako je bilo* in *tako naj bi bilo* s ciljem prepoznavanja funkcionalnih ujemanj teh dveh polov. Nobenega od njiju ne raziskujemo ločeno, izolirano od drugega (Velikonja 1996, 15–16). Če spet omenimo primer Severne Koreje, sodobna ideologija govori o ponovnem združenju Severne in Južne Koreje v enotno državo pod vodstvom Velikega vodje in s tem o vrhovnem cilju, stanju, ki je v preteklosti že obstajalo in je edina oblika popolnega bivanja korejske rase (Myers 2010). Kot še trdi Velikonja, mora analiza mitologije odkriti: »/.../ razkorak med zgodovinskim dogodkom kot takim in njegovim retroaktivnim osmišljevanjem ter prizadevanja, ki to razdaljo bodisi podaljšujejo bodisi na silo krajšajo oz. izničujejo« (Velikonja 1996, 18).

Ideologijo Velikonja označi za *osvajalni* mit, ki družbo ohranja preko stalnega stanja pripravljenosti, ogroženosti, napetosti in obljublja organizacijo kaosa, odpravo krize v prihodnosti. Ideologija pojasnjuje odprto možnost, staro zgodbo, ki jo prinaša mit. Ta je torej stvar preteklosti in tradicije, ideologija pa je aktiven pogled v prihodnost (Velikonja 1996, 25). Severni Korejci so vseskozi opozarjani na nevarnost zunanjih agresorjev, ki naj bi želeli ponovno zaustaviti njihov boj pri formiranju združene Koreje. Sovražni protiameriški miti govorijo o zgodovinski pokvarjenosti ameriške rase, ki po uničenju ameriških staroselcev in zaslužnjevanju Afričanov sedaj hrepeni po Severni Koreji. V Južni Koreji je že vzpostavila »lutkovno vlado«, medtem ko se pa njena severna sosedica ne bo vdala tako zlahka (glej sliko 2.2). Američani so tudi fizično portretirani precej drugače kot nedolžna in ponosna korejska rasa. Podobno kot v nacistični protijudovski propagandi se jih ilustrira kot debele, z velikimi kljukastimi nosovi, kot mrčes, preračunljive kače in podobno (Myers 2011, 134–138).

Slika 2.2: Severnokorejska reprezentacija bratske enotnosti Severne in Južne Koreje v boju proti ameriškim agresorjem.

Vir: Myers (2011).

2.2.1 Politična mitologija

Najsplošnejša definicija političnega mita označi politični mit za tisto vrsto mitskih zgodb, ki govorijo o splošnih pogojih družbenega življenja, o stvarstvu, stabiliziranju in spremembah v njem, o notranji moralni koheziji, političnih odnosih, avtoritetah, hierarhijah, stratifikaciji, odnosih moči in tako dalje. Baza za kasneje »rojen« politični mit je že omenjeni izvorni mit. Jasnost tega je ključnega pomena za legitimnost kasnejše sodobne države. Sodobni politični miti nimajo istih izhodišč in bistev kot mitološke zgodbe, izvorni miti o rojstvu in organizaciji družbe starih ljudstev. Matić nadaljuje z razlago političnega mita kot nadomestka izvornega mita v sodobnosti, ko je razlage o izvoru sveta oziroma narave prevzelo racionalno mišljenje modernega

človeka. Izvorni mit Koreje je na primer v sodobnem času »izpopolnjen« s socialistično in kasneje Juche ideologijo o samozanašanju (glej sliko 2.3). Politični mit obstaja in se ohranja na novih osnovah, zaradi tega, ker se tekom časa pojavljajo nove situacije, ki ustvarjajo nove potrebe in posledično podeljujejo moč novim političnim mitom. Njihova vloga je predvsem praktične narave, mit obstaja, v kolikor lahko služi kot element pri razreševanju gospodarske, socialne in moralne krize, iz katere pripadniki neke družbe ne vidijo izhoda po racionalni poti (Matić 1984, 103–106). Mit o Kim Il Sungu kot osvoboditelju korejskega ljudstva izpod japonske imperialistične oblasti je eden izmed mnogih podobnih primerov rešiteljev iz časa druge svetovne vojne.

Slika 2.3: Združeni pod Velikim vodjo z izvodi Juche tekstov.

Vir: Dixon (2011).

Kot trdi Girardet: »Do rojstva političnega mita pride v trenutku, ko se družbene travme pretvorijo v psihične« (Girardet 2000, 206). Vzpostavi se torej most med individualnim in kolektivnim, vse, kar je družbeno (politično, nacionalno, razredno, nacionalno ...), postane osebno. Sleherni predstavnik družbe z rojstvom političnega mita postane predstavnik splošnega. To je tako imenovana *univerzalistična retorika in praksa* mitologije, ki s svojim zajemanjem vseh poprejšnjih ločenih identifikacij

ustvari *unitarno identifikacijo*. Ta poveže vrednosti in pomene vseh posamičnih identifikacij oziroma delov v smiselno celoto. Unitarna identifikacija tako vzpostavi neminljivo hierarhijo svetega in profanega, večnega in minljivega (Velikonja 1996, 22–23).

3 MIT VODITELJA

Mit voditelja, podobno kot mita rešitelja in osvoboditelja, igra ključno vlogo v političnih mitologijah ne samo preteklih časov, temveč tudi v sodobnosti, pa naj bo to v totalitarnih družbah, kot so bile nacistična Nemčija in fašistična Italija, socialistični Stalinovi Sovjetski zvezi in Mao Zedongovi Kitajski, kot tudi v sodobnih Združenih državah Amerike, v Rusiji, Severni Koreji in marsikje drugod. Ti postmoderni politični voditelji nastopajo brez dodane božanskosti, nadnaravnosti in nedotakljivosti, kar je bilo pripisano mnogim velikim voditeljem iz preteklih obdobij. Dandanes se sodobni mit o voditelju gradi predvsem na tako imenovanem *self made man*-u, človeku, ki se je dokazal s trdim delom, voljo, požrtvovalnostjo, učenjem, trmo in predvsem močno vero. S tem naj bi si izboril svoj novi visoki družbeni status in postal simbol vseh vrednot, ki jih njegova družba ceni. Ravno zaradi tega prehoda iz preprostega človeka v uspešnega voditelja se pripadniki družbe lažje identificirajo z njim (Velikonja 2003, 11). Kim Il Sung naj bi po obče sprejeti mitologiji že v zgodnjih najstniških letih politično deloval, se seznanil s temeljnimi socialističnimi idejami in bil aktiven borec v akcijah proti japonskemu režimu v Koreji. Gonila naj bi ga predvsem brezmejna ljubezen do svojega ljudstva, do katerega je prevzel trdno starševsko pozicijo (Becker 2005, glej sliko 3.1).

Slika 3.1: Kim Il Sung je bil mnogokrat upodobljen, kako starševsko objema različne pripadnike družbenih skupin, ne zgolj otrok.

Vir: Comtourist (2010).

Ann Ruth in Dorothy Willner sta ugotovili, da političnim voditeljem v novoosvobojenih državah dajejo moč aspiracije, upanje in pričakovanja ljudstva, ki se reši iz prejšnje marginalne pozicije. V družbi, ki se spopada z motnjami v razvoju, so običajni večji ali manjši notranji konflikti, ki jih realno ali fiktivno razreši veliki vodja. Ta deluje kot nekakšen višji forum v smislu razreševanja konfliktov na lokalni ravni in posledično obvaruje centralno oblast, cilje celotne skupnosti in avtonomnost države. Zatorej v očeh prebivalstva velikokrat nastopi kot »oče domovine«, kot njen vzgojitelj, zaščitnik in najvišji predstavnik moralnega zakona (Ruth in Willner v Matić 1984, 205). Izmed cele vrste precej podobnih primerov političnih voditeljev, kot so Lenin, Tito, Mussolini in drugi, lahko pri Kim Il Sungu opazimo posebnost voditeljeve materinske vloge, ki jo bom obravnavala kasneje v študiji primera. Poleg povezovanja potreb vseh plasti družbe v enoten cilj, veliki vodja deluje tudi kot most med njim samim in mitskimi kompleksi določene družbe in preko njih z zgodovinsko-kulturnim in eksistencialnim jedrom naroda. Veliki vodja s tem simbolizira prehod iz nejasne mitološke preteklosti v prihodnost, poveže stare mite s cilji sedanjosti. Matić poudarja pomen povečevanja in čaščenja mitske tradicije naroda s pomočjo točno določenih in selekcioniranih metafor, tradicionalno retoriko, s folkloristično-populističnimi ceremonialno-ritualnimi elementi, redno uporabo binarnih nasprotij, predvsem v smislu »mi« in »oni« in vrednostnih ocen ljudi, dogodkov ter stanj (Matić 1984, 206). Zanimiv primer so severnokorejske masovne igre, ki preko pompoznih prikazovanj družbene delitve dela, moči vojske, gimnastičnih spretnosti, umetniških del, zgodovine in revolucionarnega boja, navideznega blagostanja države, heroizma svojega dragega vodje in prečudovite narave, torej mešanja folklorizma in politike, povečujejo svoje vodstvo in ideologijo (Harris 2007).

3.1 Kult osebnosti

Pri kultu osebnosti gre za oboževanje in brezpogojno vdanost in podporo neki javni osebi, v tem primeru političnemu voditelju. Vdanost posameznikov se izkazuje predvsem javno, na masovnih zborovanjih, povorkah in kulturnih prireditvah. Kult osebnosti je najbrž prisoten že iz časov zgodnjih civilizacij, prvič pa se je močno demonstriral v antični Grčiji in deloval predvsem v prid legitimizacije vladarja kot podeljevalca zakonov. S pomočjo pompoznih ceremonij in javnih obredov so utrjevali položaj vladarjev visoko nad običajnim ljudstvom. Vseskozi se je za utrjevanje in

širjenje politične moči uporabljalo propagandna sredstva. V antičnih časih so bile najpopularnejše pesnitve, v katerih so opevali vladarjeva junaška dejanja in njegovo božanskost ter preko kovancev z vkovanimi podobami. Njihova daljnosežnost se vsekakor lahko primerja z dosegom modernih medijskih sredstev (Gardner 1974).

3.1.1 Kult voditelja v totalitarizmu

Kultno čaščenje političnega voditelja je eno glavnih značilnosti držav s totalitarno obliko oblasti. Vodjo se vseskozi izenačuje z vodilno politično stranko, družbo, nacijo in politiko na splošno. Voditelj poseblja idealno predstavo o enotni družbi brez razcepa, predstavo, na kateri temelji totalitarizem (Salecl v Velikonja 1996, 34). »Veliki Vodja Kim Il Sung je vedno z nami«, se glasijo napisi na ogromnih panojih tako na stavbah večjih mest, kot ob samotnih ruralnih cestah (Myers 2011, 19). Vrhovni vodja se od strankarskih vodij drugačnih političnih režimov razlikuje po tem, da prevzame osebno odgovornost za vsako dobro ali slabo dejanje, ki ga stori katerikoli drugi strankarski funkcionar. S tem simbolizira utelešenje stranke oz. gibanja, vsako dejanje njegovih članov je v bistvu podaljšek delovanja vodje samega. To kaže na absolutno identifikacijo med vodjo in katerim koli njegovim podrejenim (Arendt 2003, 461).

3.2 Nastanek mita o voditelju

Težko je določiti, ali se voditelj povzpne do statusa kulturnega čaščenja po samem naključju ali pa gre za predvsem namerno konstrukcijo. Girardet poudarja, da tekom ustvarjanja mita voditelja poteka proces heroizacije, ki poteka skozi določene faze. Prva je faza pričakovanja in molitve, ko določeno ljudstvo čaka, sanja in upa na prihod Rešitelja, ki jih bo popeljal iz neke krizne situacije in prevzel nadzor nad družbeno ureditvijo (trpeči in ponižani Korejci v času japonske okupacije). Druga faza je obdobje prisotnosti, Rešitelj se vrne in začne se intenzivno delovanje s ciljem izgradnje mita. Tako kot se Kim Il Sung vrne kot starodobni korejski cesar Tan'gun, se njegovo čaščenje začne že pred vzpostavitvijo moderne države Severne Koreje, sicer pod sovjetskim vodstvom (Myers 2011, 76). Tretja pa je faza spomina, lik Rešitelja je že stvar preteklosti. V tej fazi voditelj lahko izgine v pozabo ali pa se njegova vloga celo prekomerno povečuje, njegova dejanja se popači ali prekriva, skratka, oblikuje se mitološka predstava, ki ima določeno funkcionalnost v sodobni

ideologiji neke družbe (Girardet 2000, 80–82). Mit o voditelju se v primeru Severne Koreje nadaljuje s Kim Jong Ilom in Kim Jong Unom, vseskozi pa najvišjo pozicijo ohranja edini pravi, nezmotljivi večni predsednik Kim Il Sung. Na splošno proces heroizacije povzema medsebojni odnos med voditeljem in potrebami ter pričakovanji družbe v določenem zgodovinskem obdobju (Velikonja 1996, 35). Nadalje Girardet (Girardet 2000, 83–88) formulira štiri modele velikih vodij glede na arhetipske podobe:

1. **Model Cincinatusa:** nastopi kot stari as, je reaktiviran voditelj iz starih dobrih časov, ki je ponovno vpoklican, zaradi svojih izkušenj. Svoje ljudstvo, ki se znajde v travmatični situaciji, reši in nastopi kot zasluženi vodja.
2. **Model Aleksandra:** gre za mladega pogumnega bojevnika, ki nakazuje predvsem na vojaškost, bojevitost, hrabrost in je nasprotje prvega arhetipa.
3. **Model Solona:** ta predstavlja stabilno ureditev, discipliniranost, red in zakon. Je preudaren voditelj, ki konča anarhijo, uvede reforme in simbolizira mitski prehod iz kaosa v kozmos.
4. **Model Mojzesa:** tu gre za preroka, ki oznanja boljše čase, novo dobo za svoje ljudstvo. Svoje ljudi vodi in jim nakazuje pravo smer.

3.2.1 Dejavniki oblikovanja mita o voditelju

Velikonja opozarja na dilemo raziskovalcev političnih mitov, ki se sprašujejo, v kolikšni in ali sploh kakšni meri naj bi bil pri formiranju mita voditelja odločilen subjektivni oziroma osebni dejavnik, medtem ko je vloga širših, družbenozgodovinskih dejavnikov neizpodbitna. Jasno je, da bo neka oseba hote ali nehote »produkt« toka svojega časa, a vendar se pojavi vprašanje, ali lahko v lastni režiji tudi drastično vpliva na ta tok, ga spremeni zase in za svojo družbo. Pri raziskovanju subjektivne vloge je treba biti pozoren na srednjo pot pri analizi, kar pomeni, da subjektivnega ne smemo precenjevati, saj bi to enostavno pomenilo nasedanje mitu voditelja. Prav tako ne smemo zanemariti vloge subjektivnega doprinosa nekega naključnega posameznika, ki mu je bila dodeljena neka vidnejša vloga v poteku družbenega razvoja (Velikonja 2003, 17). Girardet pravi: »Vsak proces heroizacije pomeni nekakšno ujemanje med likom potencialnega Rešitelja in z druge strani potrebo določene družbe v danem zgodovinskem trenutku. Kar pomeni,

da se je mit strukturiral v skladu s poslanstvom dodeljenem junaku v nekem obdobju, s tem, da je to poslanstvo odraz pričakovanj in zahtev te družbe» (Girardet 2000, 93). Vloge posameznika zato nikakor ne smemo zanemariti. Sodobni voditelji so prav tako kot njihovi zgodovinski predhodniki, včasih prav po kraljevsko in celo božje čaščeni. Še dalje, Velikonja velik pomen daje samim mitsko skonstruiranim razsežnostim teh sodobnih likov voditeljev. Ti posebljajo vse vrhovne vrednote, vizije, cilje in vrline, ki so v neki skupini najbolj čislane. Analiza mita voditelja je brez pomena, če se ne osredotočimo tudi na raziskavo družbenozgodovinskih dejavnikov. Glede na ugotovitve iz preteklih primerov družb, kjer se je pojavil mit o voditelju, lahko rečemo, da je večja verjetnost, da se ta mit uveljavi v okoljih z manj razvito demokratično tradicijo, s prevladujočo avtoritarno politično prakso, kjer so pogoste zahteve po drastičnih rešitvah in kjer se pojavlja večja tendenca po podrejenosti državni oblasti. Mit voditelja se običajno strukturira po daljšem ali krajšem obdobju krize v državi, ob razkroju starega režima, ob nerešeni socialni ali nacionalni problematiki in drugih izrednih razmerah. Ob tem je treba poudariti, da sam veliki vodja teh velikih kriz vsaj realno in na dolgi rok ne reši, temveč jih ali zastruje ali pa nepretrgoma presega, skratka za njegovo oblast sta nujna stanje pripravljenosti in občutek ogroženosti, pa čeprav umetno sprožen (Velikonja 2003, 18–21). V primeru Severne Koreje lahko rečemo, da je bil kult čaščenja političnega vodje umetno sprožen s strani Sovjetske zveze, ki je preko močnega propagandnega aparata na to pozicijo postavila mladega in sovjetskemu režimu naklonjenega ter vsaj na začetku ubogljivega Kim Il Sunga. Po izkušnjah s kultoma Stalina in Mao Zedonga je bilo jasno, da lik nacionalnega heroja lahko združi in manipulira z množico, ki mu enotna pod idejo o božanski in edinstveni korejski državi slepo sledi (Becker 2005).

4 KULT VELIKEGA VODJE V SEVERNI KOREJI

4.1 Umestitev Kim Il Sungovega življenja pred političnim vzponom v širši družbeni kontekst

Na začetku je treba življenje prvega nosilca kulta osebnosti v severni Koreji umestiti v širše družbeno dogajanje. Korejski polotok v vzhodni Aziji je bil od leta 1392 do japonske aneksije 1910 pod oblastjo dinastije Chosŏn, z ekonomsko manj razvitim severnim delom in posledično manj izobraženim, od državnega birokratskega središča odrinjenim prebivalstvom (Armstrong 2004). Močni japonski propagandni aparat je uveljavljal mit o skupnem predniku japonskega in korejskega ljudstva. Oboji naj bi bili pripadniki iste imperialne rase, moralno vrednejše od drugih. Posledično so korejski nacionalisti obujali legendo o cesarju Tan'gunu ter o sveti gori Paektu, kot protiudarec japonskemu opravičevanju okupacije preko starodavnih mitov (Myers 2011, 26–28).

Kmalu po propadu korejske kraljevine je družina mladega Kim Il Sunga, tako kot mnoge druge prebežala v severno kitajsko provinco Jilin v Mandžuriji. Bili so pripadniki prezbiterijancev, protestantske verske ločine, Kim Il Sungu je bilo omogočeno šolanje in za tiste čase precej stabilen življenjski standard (Becker 2005, 45). Ker je bilo tudi območje Mandžurije pod nenehnim udarom japonskih imperialističnih sil, je prišlo do združevanja sicer idejno nasprotujočih si pripadnikov kitajskih komunistov in konservativnih nacionalistov. V svojih najstniških letih je Kim Il Sung sodeloval v mladinskih uporniških protijaponskih skupinah, v osnovi spoznal temeljne teorije klasičnega socializma in predvsem v zanosu patriotskih čustev upal na čim hitrejšo osvoboditev korejskega polotoka (Martin 2006, 20–27). Pri svojih devetnajstih letih je vstopil v Kitajsko komunistično partijo in se v naslednjih letih boril pod okriljem gverilske skupine proti japonskim silam, ki so takrat že zasedle dobršen del Mandžurije (Martin 2006, 30–33). Pomembnost njegove vloge v bojih je različno cenjena. Zasledimo trditve o nevidnosti in nepomembnosti Kim Il Sunga v uporih (Becker 2005) in na drugi strani ugotovitve o precejšnji uspešnosti njegove manjše enote pri napredovanju in njegovem hitro vzpenjajočem se slovesu heroja protijaponskega boja. Sam sebe je v kasnejših biografijah celo označil za korejskega Robina Hooda. Takrat že pretirano samopoveščujoč, je ob koncu 40. let 20. stoletja

prebežnil na varno v Sovjetsko zvezo, kjer si je v naslednjem obdobju pridobil podporo sovjetskih generalov, a s tem tudi brezpogojno podrejenost vrhovnim poveljem iz Moskve (Martin 2006, 40–47).

Ob skorajšnjem koncu druge svetovne vojne in predaji Japonske so sovjetske sile zasedle korejski polotok severno od 38. vzporednika, ki je kasneje postal tudi uradna razmejitvena linija. Kim Il Sung ni igral nobene vojaške vloge pri osvoboditvi korejskega polotoka ob koncu velike vojne, vendar je bil po mnenju sovjetskih uradnikov glavni kandidat za vodilno vlogo v novi korejski ureditvi in jo leta 1946 tudi dobil, kot administrativni vodja severnega dela Koreje (Martin 2006, 53–56). Sovjetska zveza začne »ljudsko revolucijo« z okupacijo medijskih sredstev, tiskarn, založniških hiš, radijskih postaj in podeljevanja le-teh novoustanovljeni korejski Delavski partiji, kar se je izkazalo za dobro odsokočno desko pri utrjevanju novega režima in kulta vodje (Myers 2011, 30–31).

Čeprav je bila vloga Kim Il Sunga kot gverilskega borca precej dobro poznana med ljudmi, se je formiranje kulta oprlo na širjenje prikrojjenih informacij o njegovi življenjski poti. Po novih trditvah naj bi bil sin revnih korejskih kmetov, izbrisano je bilo desetletje njegovega služenja v kitajski komunistični partiji in kitajskih gverilskih skupinah. Namesto tega je bila uradno potrjena njegova ustanovitev korejske gverilske vojske pri dvajsetih letih in celo trditve, da je pri štirinajstih že deloval kot vodja vseh korejskih komunistov (Lankov 2013, 4–5).

Največji dogodek v zgodovini tako Severne kot Južne Koreje je bil napad prve na slednjo v letu 1950 s ciljem združitve obeh držav v eno. Po intervencijah Kitajske v pomoč severu in ZDA v pomoč jugu, se je po komaj letu boj razmejitvena linija spet ustalila ob 38. vzporedniku. Ob milijonih žrtvah in kljub podpisanem premirju, zaostrenih razmerah med državama, ki trajajo še danes, Kim Il Sung po vojni nastopi kot nesporni državni vodja (Lankov 2013, 9–11).

4.2 Formiranje kulta velikega voditelja

S postopnim osamosvajanjem od Sovjetske zveze se je Severna Koreja začela nanašati na precej bolj azijsko obliko komunizma. Kitajski komunizem je gradil predvsem na nenehni ideološki mobilizaciji množic, slepem zavzemanju in samožrtvovanju za komunistične ideje in vodjo. Tako se je severnokorejsko vodstvo

raje odmaknilo od sprva idolizirane vloge Stalina v komunistični ureditvi Sovjetske zveze, še posebej po njegovi smrti in naraščujoči klimi proti kakršnemu koli kulturnemu čaščenju političnih osebnosti (Lankov 2013, 16–17). Širjenje in utrjevanje Kim Il Sungove podobe v severnokorejski družbi je bilo intenzivno na vseh stopnjah družbenega in političnega življenja.

4.2.1 Vplivi japonskega kulta cesarja

V času japonske okupacije je bilo korejsko ljudstvo bolj ali manj prisiljeno v čaščenje kulta japonskega cesarja Hirohita. Kolonialni propagandni aparat je izkoristil naraščujoče korejsko nacionalistično gibanje v svoj prid, z že omenjenim mitom o nekakšnem skupnem predniku in pripadnosti skupni moralno superiorni rasi. Japonsko cesarstvo je spodbujalo korejski jezik in zavest pod pogojem, da se priznavajo za pripadnike japonske nadržane in čistilce japonskega cesarja (Myers 2011, 25–28). Japonski cesar je bil mitološko prikazan kot sonce, sončno božanstvo in vladar japonske rase, vrhovne krvne linije, katere del naj bi bili tudi Korejci. Po propadu japonskega cesarstva je novi korejski komunistični propagandni aparat celotno japonsko mitološko vsebino reorganiziral tako, da je zamenjal izvajalce mitoloških zgodb. Na mesto Hirohita je bil postavljen Kim Il Sung, še danes sta njegova naslednika, sin Kim Jong Il in vnuk Kim Jong Un simbolizirana s soncem. Metafora za Kim Il Sunga kot »sonca nacije« je ena najpogostejših. Kar je bila v japonski mitologiji gora Fidži, je zamenjala sveta gora Paektu (Armstrong 2004, 223). Nadalje, tako kot je bil cesar Hirohito upodobljen kot starševska figura (ne očetovski, temveč kot hermafroditski zaščitnik, negovalec) v belih oblačilih in na belem konju, kar oboje simbolizira čistost rase, je bil kasneje upodobljen tudi Kim Il Sung (Myers 2011, 111). Njegov boj proti japonskim okupatorskim silam je na splošno osnova za mitologijo Severne Koreje. On sam je utelešenje nacionalne subjektivitete, njegovo bojevanje v Mandžuriji je prikazano kot revolucionarna geneza. Vse to je v uradni severnokorejski zgodovini zapisano kot herojski vir vsega, kar država predstavlja (Armstrong 2004, 228–229).

4.2.2 Vplivi konfucianizma

Konfucijanska filozofija je že od nekdaj tvorila jedro sistema vrednot, centralizirane vlade, oblike družbene in družinske hierarhije na območju korejskega polotoka. Tudi

v postmoderne dobi konfucianizem v Severni Koreji služi kot vezivo družbe, ki nudi občutek pripadnosti in vsesplošen konsenz, da je družbeni red pod taktirko Komunistične partije Severne Koreje vsem v interesu. Lojalnost je ena glavnih vrednot konfucianizma, ki se jo s pridom izkorišča. Pa naj bo to lojalnost do vodje, političnih idej, naroda in na mikro ravni do svojega delovnega mesta, poklica. Služba in zasebno življenje sta tesno povezana (French 2007, 38–39).

Najočitnejša vrednota konfucianizma v Severni Koreji je spoštovanje do staršev oziroma prednikov ter širše kogarkoli, ki je po družbeni lestvici nadrejen – *filialna pieteta*. Znak spoštovanja brez primere je imenovanje Kim Il Sunga za »večnega predsednika« po njegovi smrti leta 1994, triletno obdobje žalovanja in dejstvo, da njegov sin Kim Jong Il ni nikoli prevzel naziva predsednik Severne Koreje. S tem lahko tudi do določene mere obrazložimo dedno nasledstvo v vrhovnem vodstvu države. Kim Il Sungovi predniki so bili imenovani za revolucionarne junake, njegov ded naj bi imel velike zasluge pri protiameriških uporih v 60. letih 19. stoletja, revolucionarna zapuščina se torej nadaljuje iz generacije v generacijo, kar je tudi temeljna obveza sina do očeta v konfucianistični ideologiji. Ne samo oče in sin, celotna dinastija Kim je bila proglašena za revolucionarno, zatorej je njihov večni mandat v tej družbi neoporečen (French 2007, 40–64). Logika severnokorejske filialne pietete leži za Velikim vodjo kot stvarnikom Komunistične partije, brez katere Severna Koreja kot družba in država ne bi obstajala. Kim Il Sung je prikazan kot oče naroda, pred njim ta ni obstajal in posledično so mu ljudje dolžni vse, tudi življenje. Ker je konfucianizem že stoletja legitimen v korejski družbi, Kim Il Sungov propagandni aparat ni imel večjih težav pri vzpostavljanju njegovega kulta do take ekstremnosti. Vzdignil se je do statusa vrhovnega bitja, zavladal prvi in zaenkrat edini komunistični državi z dedno vladavino, uzakonjeno z božjo pravico (Becker 2005, 68–78). Konfucianizem se je v Severni Koreji iz družine, tradicionalnega gradnika družbe, povzdignil na sam vrh državnega vodstva. Filialna pieteta sedaj označuje obveznosti do Velikega vodje kot univerzalnega patriarha velike družine – korejskega naroda (Armstrong 2004, 225).

4.2.2.1 Kim Il Sung kot materinski vodja

B. R. Myers zanika vlogo Kim Il Sunga kot konfucianskega očeta, bil naj bi namreč bolj materinska figura. To poveže z mitsko vlogo korejskega ljudstva, ki samo sebe

označuje za *otroškega*, zaradi svoje notranje čistosti, nepokvarjenosti, naivnosti in nedolžnosti. V mitologiji so Korejci nekakšna otroška rasa, ki za svoj obstanek nujno potrebuje starševskega voditelja. Da bi se ljudstvo z njim lahko identificiralo, je vodja predstavljen kot utelešenje korejske nedolžnosti in hkrati herojske borbenosti. Slednja simbolizira vrline, kot so pogum, disciplina in moč, medtem ko nedolžnost kliče po negovalnem, materinskem vodji (Myers 2011, 35–36). Tudi Armstrong opazi materinsko vlogo pri Kim Il Sungovem vladanju, čeprav ga okliče za neokonfucianističnega patriarha, oblečenega v stalinistično opravo. Odnos Veliki vodja – ljudstvo ni zasnovan le na strogem konfucianističnem predpisu filialne pietete, temveč temelji na globljem kulturno psihološkem odnosu med materjo in otrokom. Simbol matere kot samopožrtovalne, trpeče zaščitnice svojih otrok je vseskozi prisoten v severnokorejski literaturi ter dramatiki in izvira iz vzhodnoazijske tradicije, ki govori o »krepostni ženski« (Armstrong 2004, 226). Myers opozarja na problematiko konfucianizma, ki diktira vsesplošno žensko podrejenost moškemu, celo materino uboganje sina. V Severni Koreji je namreč materinska avtoriteta večkrat zastopana kot očetovska. Ne samo, da je Kim Il Sung *starševski* vodja *abŏi*, kar pomeni oče in mati hkrati, tudi Delavska partija samo sebe označuje kot Materinska partija, saj sledi vodjevemu načinu vladanja (Myers 2011, 48–49). Myers problem vidi v posploševanju družinske simbolike v Severni Koreji kot konfucianistične. Vendar se je spodbujanje spoštovanja do staršev pojavljalo v vsaki komunistični družbi. V severnokorejskem kultu osebnosti se ne pojavlja nobena taka simbolika, ki bi jo lahko označili za razločno konfucijansko (Myers 2011, 96). Tudi v redkih primerih, ko je Kim Il Sung imenovan očetovski vodja (*abŏi surjŏng*), na njem ni ničesar konfucijanskega, saj niti ne izvaja avtoritete niti ne pridiga, temveč ranjenega otroka pelje v bolnišnico, v drugem primeru ga kot ljubeč starš drži in tolaži stiskajoč ob svoje prsi, malčkom dovoli, da plezajo po njem. Na nekaterih ilustracijah ga prikazujejo, kako otroke spremi spat in jih pokriva z blazino, spet na drugih s svojim plaščem pokriva spečega inženirja, ki je zaradi obilice dela zaspal za mizo. Njegova materinska skrb je namenjena vsem Korejcem, vsi so otroci v svojem srcu, pripadniki krepostne, nedolžne »otroške rase« (Myers 2011, 107–109). Vodjeve materinske in androgene lastnosti imajo na čustva množice mnogo večji vpliv, kot katerakoli možata očetovska podoba drugih kultov osebnosti. To Myers poveže z ljudskimi upodobitvami Jezusa in Bude, ki nastopata precej bolj ženstvena kot na primer v uradnih tekstih krščanstva in budizma. Ali kot povzame: »Severnokorejska

rasna teorija daje ljudem dodaten razlog, da želijo vodjo, ki je obenem mati, ki popušča njihovi edinstveni otroškosti in obenem oče, ki jih ščiti pred krutim svetom« (Myers 2011, 112).

4.2.3 Vpliv sovjetskega stalinizma in maoizma

Jasno je, da je formacija države Demokratične ljudske republike Severne Koreje potekala pod močnim sovjetskim vplivom. Sovjetski komunizem je bil mamljivo orodje za vodstvo, ki je želelo preskočiti stoletja sužnjelastniške in gospodarsko zaostale družbe (Djilas v Armstrong 2004, 2). Komunistična revolucija v Severni Koreji je po značilnostih precej manj sovjetska kot se zdi zunanjemu opazovalcu na prvi pogled. Večjo vlogo od klasičnega marksizma-leninizma je igral konfucianizem. Na primer, korejski komunisti so klasično marksistično-leninistično doktrino »obrnili na glavo« v smislu podeljevanja večje vloge človeka, njegove volje, idej in dejanj na račun socioekonomskih struktur. Severnokorejsko osvoboditev je med drugim močno zaznamovala nacionalistična ideologija, bolj sorodna osamosvojitvenim potem Ljudske republike Kitajske in Vietnama (Armstrong 2004, 4–5). Armstrong (2004, 11) zaključí: »V Severni Koreji je prišlo do fuzije komunističnih programov od zgoraj in lokalnih pogojev, na katere se je naletelo ob izvajanju teh programov na terenu«.

Kult Kim Il Sunga je soroden kultoma Mao Zedonga in Stalina v smislu diktatorstva ene osebe, ki se v vseh treh primerih predstavlja kot demokratična. Vladavina te osebe naj bi bila navkljub njenim sposobnostim in njej namenjeni neizmerni ljudski podpori, v osnovi zasnovana na izpolnjenih demokratičnih idealih. Kar pa kult Kim Il Sunga popolnoma razlikuje od ostalih dveh, je ideja o njegovem mitskem utelešenju etničnih vrlin. Kim Il Sung je simbol domovine, največji in najčistejši Korejec in zaradi tega se njegov kult močno približa kultu vodje v fašistični ideologiji. Ljubezen do lastne rase naj bi ga po naključju pripeljala do marksizma in zaradi tega lahko trdimo, da sta kult vodje v Severni Koreji in tamkajšnji režim ideološko zasnovana na ideji o večvrednosti rase (Myers 2011, 100–101). Druga velika razlika med kultom Kim Il Sunga in podobnimi kultu je, da prvi ni nastal kot uporniško sredstvo proti vladajoči stranki oziroma razredu, ni le eden od začasnih protikriznih reakcij, temveč je produkt, ki služi kot obrambni fokus združitve severnokorejskega naroda proti stalni (namišljeni) grožnji ponovne imperialistične podreditve (Armstrong 2004, 225).

Taborišča za prisilno delo, javne usmrtitve, čistke, samovoljne aretacije in kult osebnosti, kratka v poznih 40. letih 20. stoletja je Kim Il Sungova vladavina v veliki meri že spominjala na Stalinovo diktaturo. Čeprav je bil slednji poleg ostalih velikih mislecev, kot na primer Marx, Engels in Lenin, v začetnem obdobju Severne Koreje promoviran in upodobljen na javnih mestih prav tako kot Kim Il Sung, je ta kmalu ukazal izbris vsakršnih sledi navezovanja na Sovjetsko zvezo in klasično komunistično misel (Becker 2005, 53). Hitro po koncu Korejske vojne je pozabil na čase, ko so se vsa javna zborovanja in sestanki končali z ovacijami v zahvalo Stalinu in njegovi pomoči pri formiranju svobodne države (Becker 2005, 65). Kim Il Sung nikakor ni odobral nikakršnih podkulnih čaščenj ostalih borcev za osvoboditev Koreje, kot to na primer uspeva v kubanskem kultu Fidela Castra in Che Guevare ter Trockega in še nekaterih poleg Stalina v Sovjetski zvezi. Zavzel je absolutno vladarsko pozicijo. Skoraj istočasno se je v Ljudski republiki Kitajski vzpenjal kult Mao Zedonga. Ker sta bili državi zgodovinsko, kulturno in politično povezani že tisočletja, je vodstvo Severne Koreje v izogib popularnosti Mao čez mejo skušalo preseči Maove dosežke na Kitajskem s stalnim promoviranjem Kim Il Sungovih talentov in sposobnosti. Mao je bil dober poet, Kim Il Sung naj bi sam napisal na stotine opernih arij, poleg tega naj bi prav tako kot Mao Zedong iz Kitajske izgnal in premagal japonsko vojsko brez tuje pomoči. Seveda je bilo treba v skladu s to izmišljotino iz vseh javno dostopnih tekstov izbrisati hvalospeve Sovjetom, ki so osamosvojitve Severne Koreje omogočili bolj ali manj v celoti. Zataknilo se je pri primerjanju Velikega vodje in Mao Zedonga kot misleca in teoretika. Znano je, da Kim Il Sung ni bil nikakršen analitik marksistično-leninističnih teorij, kot bivši gverilec je posedoval izredno malo znanja o socialističnih idejah in predvsem apliciranja teh na upravljanje nove severnokorejske družbe. Zatorej je bilo treba formirati popolnoma novo ideologijo, ki bi podprla status Kim Il Sunga in ljudem ponudila nekaj enostavnega, razumljivega, a hkrati prodornega in mogočnega. To je postala ideologija *Juche* (Myers 2011, 37–45).

Tako Stalinov kot tudi kult Mao Zedonga sta po njuni smrti dobesedno propadla. Sovjetsko zvezo je preplaval val destalinizacije in postopne liberalizacije družbe, Zedongovi ženi pa se vsemu trudu navkljub ni uspelo zavihteti na vrh oblasti in s tem vzpostaviti dedno oblast nad Ljudsko republiko Kitajsko (Becker 2005, 76).

4.3 Juche ideologija

Vodilna filozofska miselnost v Severni Koreji je t. i. *Juche* teorija, ki preveva vsak aspekt življenja v tej državi. Odražala naj bi Kim Il Sungov genialen in izviren doprinos k mednarodnim socialističnim tekstom. Juche v svoji vsebini še bolj potrjuje obstoj nacionalnih korejskih mitov in legitimizira prehod oblasti znotraj dinastije Kim, natančneje od Kim Il Sunga na Kim Jong Ila in v zadnjem obdobju na Kim Jong Una. Čeprav naj bi bil Juche na začetku navdihnjen z marksistično teorijo, se ga je kaj kmalu začelo promovirati kot neodvisen plod idej Kim Il Sunga ter kasneje Kim Jong Ila, ki je Juche popeljal na še višjo raven s t. i. kimilsungizmom. Bazično gonilo Juche teorije je ideja o neodvisni državi, ki se naslanja predvsem na samooskrbo in samoobrambo. S tem je vodstvo Severne Koreje tudi v ideološkem smislu zaključilo s podrejenim politično-gospodarskim položajem do Sovjetske zveze (French 2007, 30–31).

Izraz *juche* je sestavljen iz dveh besed. *Ju* v korejskem jeziku pomeni gospodar, prvi, vladar, lastnik in podobno. Beseda *che* pomeni telo, celota, bistvo, subjekt. Beseda *juche* je običajno prevedena kot samozanašanje (self-reliance), v smislu imeti svoje bivanje, življenje pod lastnim nadzorom, biti subjekt in ne objekt (Hawk in drugi 2005, 73).

Juche ideologija je bila formirana kot odgovor na leninizem, marksizem in ostale izme, da bi severnokorejski politični sistem predstavila kot enakomeren in celo presegajoč sovjetskega in kitajskega. V osnovi pa gre za ideologijo, katere teksti so po večini nabor banalnosti in izposojenih idej glavnih mislecev in praktikov socializma, kot so Lenin, Marx, Stalin, Mao in drugi. Juche je torej bolj ideologija s suhoparno vsebino, ki poleg vsega sploh ni javno obrazložena, redkokdo od običajnih Severnokorejcev ve, o čem sploh natančno govori (Myers 2011, 47). Vloga Juche je spodbujanje nacionalnega ponosa, identifikacije s severnokorejskim narodom oziroma raso ter potrjevanje ekskluzivne vladavine Kim Il Sunga in njegovih družinskih članov. Prav tako je Juche psihološko orodje, ki se bori proti vsem oblikam drugačnega mišljenja. Ob prekinitvi odvisnosti od Sovjetske zveze se je ideologija v 70. letih 20. stoletja odmaknila od marksizma in leninizma ter v ospredje postavila nacionalizem. Juche teorija se je torej od svojega uradnega nastanka leta 1955

preko naslednjih desetletij spreminjala predvsem v skladu s potrebami vladajočega režima (Global Security, Juche 1.–2. pogl.).

4.3.1 Kimilsungizem

Uradno je Juche teorija plod Kim Il Sunga in njegovega sina Kim Jong Ila. Juche naj bi bil njun dar ljudem Severne Koreje, čeprav je javnosti zunaj te države jasno, da so pri formiranju sodelovali tudi drugi uradniki. Soavtor teorije, Kim Jong Il je izkoristil Juche ideologijo v 70. in 80. letih 20. stoletja, ko še ni bil uradno priznan za očetovega naslednika, tako da je s še večjo propagando, odmikom od marksizma in leninizma, novim mitiziranjem preteklih dogodkov in prikrojevanjem zgodovine utrdil položaj Velikega vodje Kim Il Sunga kot božanstva (French 2007, 43–45). Tako Kim Jong Il vpelje kimilsungizem, unitarni združitveni ideološki sistem, katerega središče je seveda Veliki vodja. Vsakršno njegovo dejanje ponazarja državo in družbene potrebe, njegove besede so univerzalna resnica. Nadalje, ljudstvo mora častiti oblast in Velikega vodjo preko masovnih ritualov in manjših vsakodnevnih izkazovanj lojalnosti, kot na primer ceremonialnega čiščenja Kim Il Sungovih portretov. Iz tega je razvidno, da Severna Koreja pravzaprav ni ateistična družba, temveč spodbuja fanatično privrženost dinastiji Kim, katere vrhovni predstavnik Kim Il Sung je že pred svojo smrtjo pridobil status nesmrtnega, večnega predsednika (Hawk in drugi 2005, 74–77). Kimilsungizem naj bi po besedah Kim Jong Ila ponujal revolucionarno ideologijo za osvoboditev vseh ljudi, ima brezčasno in univerzalno sporočilo, ki ga že izpeta marksizem in leninizem nista imela in ga neskromno označi za »korejsko darilo svetu« (Becker 2005, 149–150).

4.4 Prva komunistična vladajoča dinastija

Ker se je kult družine Kim kot revolucionarne, za osvoboditev zaslužne dinastije začel krepiti že pred Korejsko vojno, prenos oblasti znotraj te sorodstvene skupine niti ni bil vprašljiv. Severnokorejska ideologija je zaključila z odvisnostjo od Sovjetske zveze in Kitajske in tako brez večjih notranjih pomislekov med vrhovnimi političnimi predstavniki, ki so bili ob izražanju dvomov tako ali tako utišani na različne načine, preko močne mitološke simbolike vpeljala sistem dedovanja oblasti z očeta na sina, kar bi bilo v kateri koli drugi socialistični državi nezaslišano in bi predstavljalo sled prejšnje dobe monarhičnih in kapitalističnih izkoriščevalcev. Kot tu pomembno

simboliko šteje razumevanje korejskega naroda kot velike družine, uporabo družinskih metafor (»otroci Severne Koreje«, »starševski vodja«, »materinska partija« in druge) in Velikega vodjo. Vse to sestavlja severnokorejsko družbo v »enovito združeno srce« (Armstrong 2004, 222).

Kim Il Sung je bil priča padcu Stalinovega in Mao Zedongovega kulta po njuni smrti in sledečim liberalnejšim političnim reformam. V izogib temu je za svojega naslednika izbral sina, saj se je s tem kultno čaščenje očeta preneslo nanj, posledično pa se je oblast ene dinastije le še okrepila in zasedla kot neizpodbitna pravica. Še enkrat je treba opozoriti, da je tak prehod oblasti v tej vsaj navidezni socialistični družbi uspel predvsem zaradi takrat še močno zasedrane konfucionistične tradicije filialne pietete ter zaradi sledi fevdalne ureditve v mentalnem ustroju prebivalstva, ki je narekovala brezpogojno uslužnost cesarju. Mešanica naštetega in korejskega nacionalizma s simboliko protiiperialističnega boja z Velikim vodjo na čelu je bila in še vedno je osnova za legitimizacijo diktature ene družine v Severni Koreji (Martin 2006, 192–193). V javnosti pa velja, da je bil za političen uspeh Kim Il Sungovega sina Kim Jong Ila in napredovanje znotraj partijskih rangov zaslužna njegova neumorna lojalnost očetu in doprinos k reformiranju Juche ideje. Ker pa to ni bilo dovolj za osnovo kulturnega čaščenja in vsaj približen dvig iz večne sence velikega očeta, je v sredini sedemdesetih letih dvajsetega stoletja izšla uradna, seveda mitizirana biografija Kim Jong Ila, sedaj uradnega naslednika, imenovanega Dragi vodja (French 2007, 58). Ta je bil v ideoloških tekstih prikazan kot intelektualen, umirjen, preudaren, solidaren, vedno zaskrbljen za očetovo zdravje, umetniški, skratka, idealni naslednik. Prikazan je kot od očeta drugačne vrste voditelj, manj pompoz, manj grandiozen, bolj enostaven in spontan. Sovpada z likom predstavnika korejske otroške rase in ne poskuša presegati svojega očeta, večnega predsednika, do katerega bo vedno ponižen (Martin 2006, 205–209).

4.4.1 Mitiziranje naslednika

S primerjavo Kim Jong Ilove zgodnje mitobiografije in resnične biografije želim nakazati na podobnosti in razlike med mitiziranjem rojstev in življenjskih poti očeta in sina. Izmišljena mitizirana Kim Jong Ilova biografija je le eden izmed proizvodov režimskih ideologov, ki delujejo kot teoretična baza za nasledstvo. Celoten proces izgradnje kulta osebnosti okoli Kim Jong Ila je bil zapleten. Ker v njegovem življenju

ni bilo prav veliko dogodkov in dejanj, ki bi služili kot dober material za povečevanje njegove vloge v revolucionarni poti države, so bili propagandisti prisiljeni sestaviti precej bolj ekscesno in pretirano podobo Dragega vodje. Njegov oče je imel vendarle vojaške zasluge tako v protijaponskih udarih, kot v formiranju države in v Korejski vojni. Kim Jong Il ni bil ravno legendaren revolucionarni gverilec in vojaški vodja, je pa blestel kot ideološki genij (Martin 2006, 320–321). Od 70. let 20. stoletja pa do uradnega prevzema vodilne funkcije po Kim Il Sungovi smrti leta 1994, je bil Kim Jong Il podvržen stalnemu *groomingu*, pripravljalnemu procesom na prihajajočo vlogo. Grooming je v veliki meri namenjen tudi manipulaciji ljudi, saj morajo naslednika čustveno sprejeti in legitimizirati dinastično nasledstvo. Ker, kot že omenjeno, ni bil uveljavljen kot gverilec in državni osvoboditelj, se je namesto tega predstavljal kot bolj tehnokratski vodja, ki ga zanima predvsem blagostanje ljudi. Seveda je bila ta vloga le eden od močnih načinov samopropagande. Znano je, da severnokorejsko vodstvo ni znalo oziroma ni bilo sposobno poskrbeti za gospodarstvo, kar je rezultiralo v veliki lakoti v sredini devetdesetih let in še vedno prisotnem vsesplošnem pomanjkanju večine prebivalstva. Tako kot očetov, je bil sinov kult osebnosti vzdrževan preko popolne kontrole medijev. Masovna zborovanja, povelje, gimnastične igre, popularne pesmi in igre in še mnogo drugih načinov čaščenja rojstva političnega vodje so se ob uradnem imenovanju Kim Jong Ila kot uradnega naslednika pomnožili. Pridobil je preko 1200 uradnih nazivov, da navedem nekatere od bolj absurdnih: Sonce 21. stoletja, Božanski varuh planeta, Večno zmagoslavni general, Bog sodobnega sveta, Svetnik vseh svetnikov. (French 2007, 63–67 in Becker 2005, 92).

Najpomembnejši primer pretvorbe resnice v mit je že omenjena zgodba o Kim Jong Ilovem rojstvu. Ta se je rodil v vojaški bazi blizu kraja Khabarovsk v Sovjetski zvezi leta 1942 in večino svojega zgodnjega otroštva v času Korejske vojne preživel na varnem. Uradno sprejeta različica njegovega rojstva in mladosti je precej bolj epska, magična, kar v korejski tradiciji služi kot povezovalni in navdihovalni element. French poudarja, da bi širjenje resnične zgodbe o rojstvu naslednika pomenilo prekinitev s korejsko tradicijo in posledično Juche ideologijo (French 2007, 58). Mitobiografija se je v javnosti razširila šele v 70. letih 20. stoletja, ko se je pričel *grooming* Kim Jong Ila. Mesto njegovega rojstva je v tem primeru skrivno gverilsko taborišče na sveti gori Paektu v Severni Koreji. Za naslednika režima bi bilo najbrž nezaslišano, da se je

rodil in odraščal na tujem (Lankov 2013, 52). Ta dogodek naj bi pospremlilo vsesplošno veselje gverilcev, ime novorojenca naj bi izrezljali v tisočera debela dreves (Myers 2011, 115). Poleg tega naj bi se na nebu pojavila dvojna mavrica, prelet kometa, močna nevihta in grmenje, ledena gora v jezeru na vrhu gore Paektu naj bi počila in pri tem proizvedla čuden zvok, samo rojstvo so oklicali za rojstvo nove zvezde in podobne absurdnosti (Becker 2005, 91–92). Bil naj bi izjemen otrok z neizmernim čutom za pomoč soljudem, rojen z vsemi vrhovnimi moralnimi vrlinami. Njegova mladost naj bi bila težka, spremljali so ga grozljivi odmevi obstreljevanja v času Korejske vojne, poleg tega pa je zaradi posledic neizmerne samožrtvovanja (v manj mitsko obarvanih tekstih je kot vzrok navedena tuberkuloza) veliko prezgodaj preminila njegova ljuba mati. V svoji mladosti in še posebej v času študija naj ne bi nikoli iskal posebnih ugodnosti zaradi svojega porekla, sošolce naj bi vseskozi spodbujal k analiziranju Juche ideje, katere glavni teoretik in filozof je kmalu postal sam. Za razliko od svojega očeta je bil Kim Jong Il prikazan kot bolj umirjen, redkobeseden, refleksiven. Prav zaradi tega in zaradi prepričanja, da jim je daroval svojega edinega živečega starša, naj bi si prislužil ljubezen ljudstva (Myers 2011, 114–118). Myers nadaljuje z vzporednicami kulta očeta in sina. Pri slednjem tako opazi vidno, če ne celo večjo, že omenjeno materinsko vlogo. Poročila o obiskih Kim Jong Ila, Dragega vodje v vojaških bazah govorijo o njegovi nenavadni zaskrbljenosti za precej postranske zadeve, kot so vlaga v spalnicah, zdravstvena oskrba, kvaliteta obrokov in higiena v toaletnih prostorih. Na upodobitvah je velikokrat uprizorjen kot nasmejan okrogloličnež, ki objema in k svojim prsim stiska oborožene vojake. Čeprav ga v uradnih tekstih v večini imenujejo Oče general, je v nekaterih primerih eksplicitno imenovan mama. Kot pri Kim Il Sungu, gre za ponazoritev močnejše vezi od tiste med vodjo in njegovimi bojevniki. Ta vez je družinska, krvna povezanost med materjo in otroki, ki se odraža v moči, ljubezni in prepričanju v revolucionarno idejo, česar ne zmore prekiniti noben sovražnik. Nadalje, tudi v primeru Kim Jong Ila je vodja utelešenje naroda, njegovo srce in glava, brez česar ni preživetja. V retoriki je moč opaziti precej intenzivno nagovarjanje k brezpogojnem žrtvovanju za Dragega vodjo v bojih, ki bodo po splošnem mnenju severnih Korejcev nastopili po vdorih kapitalističnih velesil. Opazimo lahko podobnosti z retoriko fašistične Japonske. Pojavljajo se nagovori in izrazi »človeške bombe«, »deset milijonov jih bo postalo pištrole in bombe« ter »žrtvovati lastno življenje za Generala je vojakova največja čast« (Myers 2011, 125–127).

Preko že omenjenega kimilsungizma, ki ga je formiral prav Kim Jong Il z namenom še večje heroizacije lastnega očeta, si je posledično tudi zase zagotovil lažji prihod na oblast. Po Kim Il Sungovi smrti ni bilo več dvoma, kdo bo njegov naslednik. V obdobju Kim Jong Illove vladavine so bile nove generacije ljudi podvržene še intenzivnejši indoktrinaciji. Vsak je moral na pamet poznati življenjsko pot, zasluge in ideje Velikega vodje, njegovega sina Dragega vodje in osnovne zakonitosti vrhovne Juche ideologije. Opaziti je, da ti trije elementi močno spominjajo na krščansko sveto trojico Oče, Sin in Sveti duh. Lahko rečemo, da kult osebnosti v Severni Koreji deluje precej religijsko fanatično (Martin 2006, 261). Eden od slikovitejših primerov tega je masovna histerija in objokovanje Kim Jong Illove smrti leta 2011. Vzrok smrti je bila po vsej verjetnosti odpoved srca, v medijih pa izčrpanost in preobilica dela. Dragi vodja naj bi, tako kot že njegov oče, daroval celotno življenjsko energijo dobrobiti narodu. S tem mu je ljudstvo ne samo večno dolžno, ampak se je ob njegovi smrti čutilo izgubljeno, brez cilja, identitete in varnosti (Geoghegan 2011). Tako kot ob njegovem rojstvu, so se tudi ob smrti po državi dogajali nenavadni pojavi. Uradni mediji so poročali o razpokah na ledeni gori, čudni rdeči svetlobi na gori Paektu, celo živali naj bi žalovale (Williamson 2011). Kim Jong Un, najmlajši sin preminulega Dragega vodje, je korakal na čelu pogrebne povorke in že nakazoval, da bo ravno on tisti, ki bo vladavino dinastije Kim brez prekinitve nadaljeval s tretjo generacijo (RT News 2011). Sklepamo lahko, da si večina prebivalstva, sedaj že dodobra zmanipulirana z idejo o vrhovni pravici revolucionarne dinastije, drugega kandidata za to mesto niti ne predstavlja niti ne želi.

4.4.2 Kim Jong Un

Dejstvo je, da je bil Kim Jong Il potihem precej manj priljubljen kot njegov oče. Vsaj v višjih družbenih krogih so se širile govorice o njegovem bizarnem, nepredvidljivem vedenju, veseljačenju, popivanju in nespametnih političnih odločitvah, katerim ni upal oporekati nihče, ter predvsem vlaganju večine državnih finančnih sredstev v vojaško oborožitev. Zaradi posledičnega premajhnega vložka v razvoj gospodarstva je življenje v času njegove vladavine zaznamovala huda revščina (Lankov 2013).

Kim Jong Un je bil javnosti predstavljen kot možni naslednik šele leta 2010, ko se je začel udeleževati partijskih konferenc, sestankov in ogledov po državi kot očetov spremljevalec. Na začetku se je pojavljal v sicer še za severnokorejske standarde

staromodni uniformi v Mao stilu, skoraj identični tistim, ki jih je nosil njegov ded. Šlo je za simboličen prikaz pravice do nasledstva (Lankov 2013, 132). Njegov grooming se je v primerjavi z očetovim pričel razmeroma pozno. Posledično do tega trenutka njegov kult osebnosti še ni izoblikovan do neke večje mere. Se pa strmo vzpenja, čemur gre zahvala tudi neverjetni fizični podobnosti z Velikim vodjo (glej sliko 4.1). Špekulira se celo, da naj bi k temu pripomogla tudi plastična operacija (Ryall 2011). Velika prednost ni samo zunanji videz mladega vodje, tu je tudi novost, ki jo pri njegovih dveh predhodnikih ni bilo zaznati. Gre za prvo damo, Kim Jong Unovo ženo Ri Sol Ju, ki ga spremlja na uradnih protokolarnih dogodkih. Pred tem se nobena soproga ali spremljevalka političnega voditelja Severne Koreje ni vidno udeleževala državnih dogodkov, čeprav je bila Kim Jong Suk, Kim Jong Ilova mati in goreča revolucionarka tudi sama deležna kulturnega čaščenja. Chang je mnenja, da se Ri Sol Ju pojavlja ob mladem vodji z namenom, da ga javnost ne smatra kot premladega in neizkušenega. S soprogo ob strani naj bi ljudstvo prepričal o svoji zrelosti in avtoriteti na čelu družine (Chang v The Australian 2012). V nekaj letih njegove vladavine je opaziti, da se zasebno precej nagiba k zahodnjaškemu načinu življenja. Njegova soproga nosi oblačila znanih evropskih oblikovalcev, sam pa si je že dvakrat privoščil medijsko odmevajoč uradni obisk ameriškega košarkarskega zvezdnika Dennisa Rodmana, saj je že od otroških let velik oboževalec lige NBA. Myers v teh obiskih in javnem demonstriranju luksuznega življenjskega stila vidi neujemanje z ideologijo o stalni vojaški pripravljenosti oziroma paranoidnosti družbe. Kulturna mašinerija že desetletja širi vojaško atmosfero, s pomočjo katere tako legitimira državno diktaturo kot spodbuja enotnost. Prva dva državna voditelja sta bila vedno prikazana kot osebi brez zasebnega življenja, ki delata pozno v noč za dobrobit države. Obisk ameriškega zvezdnika v sončnih očalih in pokrivalu, ki pride samo zato, da se uresničijo Kim Jong Unove otroške sanje, v očeh ljudi lahko poniža samega vodjo na raven oboževalca in hkrati sprovcira, saj si je privoščil drago sprostitev in zabavo. Kim Jong Un si je do sedaj dovolil storiti že nekaj napak, ki pri ljudeh lahko sprožijo dvome o režimu. Med drugim se je nekaj dni po očetovem pogrebu fotografiral z nasmehom na obrazu. Myers je mnenja, da propagandni aparat preprosto ni še točno določil, katere osebnostne lastnosti naj bi promoviral pri novem voditelju, da bi utemeljil dovolj močan kult osebnosti. Sama zamenjava očetovega imena s sinovim v povečujočih sloganih ni dovolj. Ker je kult tako Velikega kot Dragega vodje precej močan, si novi vodja lahko do neke mere privošči spodrsnjaje. Obrniti hrbet novemu

vodji bi indoktriniranemu posamezniku namreč pomenilo obrniti hrbet državi in rasi (Myers v Hotham 2013).

Slika 4.1: Kim Jong Il, mladi Kim Il Sung in Kim Jong Un.

Vir: The Telegraph (2011).

5 SKLEP

V diplomskem delu sem želela podrobneje analizirati potek kulta osebnosti preko treh akterjev v danes edini (vsaj na začetku obstoja) socialistično urejeni državi, kjer se avtoritarna oblast prenaša dedno kot v monarhiji. Ob mnogih primerih kultov voditeljev po svetu, tako v totalitarnih in demokratičnih ureditvah, nikjer ni bilo zaslediti čaščenja in mitiziranja političnega voditelja na tako ekstremni ravni. Ob tem, ko smo tekom moderne zgodovine lahko videli propad komunističnih velesil, Severna Koreja pod diktaturo dinastije Kim obstaja že več kot 60 let in težko je reči, kdaj in če sploh bomo priča njenemu propadu v bližnji prihodnosti. Zaradi te posebnosti sem zastavila hipotezo, ki se je glasila: *Kult voditelja oziroma osebnosti je v tej državi postal dominanten na račun nacije, razreda itd. V nobeni drugi socialistični republiki se oblast ni prenašala z generacije na generacijo znotraj ene dinastije, kar v Severni Koreji uspeva zaradi kulta velikega voditelja.* Čeprav obstajajo socialistične republike, kjer se je oblast bolj ali manj prenesla na družinskega člana (primer Kube in Raula Castra, ki opravlja predsednikove dolžnosti v času Fidelove bolezni), se nikjer oblast ni obdržala toliko dolgo časa znotraj ene družine. Poleg tega nikjer ni dedna oblast podkrepljena s tako močno mitologijo, kot ravno v Severni Koreji.

Svojo hipotezo sem preverjala z apliciranjem teoretskih konceptov na primer Severne Koreje. Ugotovila sem, da je propagandni aparat Severne Koreje in Sovjetske zveze uporabil starodavne mite o izvoru korejske rase, o njenem večnem boju za svobodo in o legendarnem korejskem cesarju zato, da je prikazal sicer povprečnega gverilca Kim Il Sunga kot pričakovanega velikega odrešitelja. Stari miti, ki so bili močno zasidrani v korejski družbi, so se ponovno pojavili, združeni z novo ideologijo, socializmom in novim voditeljem, kateremu je bil podeljen status edinega zaslužnega človeka za osvoboditev Severne Koreje. Poleg tega je svoj delež opravila še nenehna paranoična atmosfera v družbi, močna binarna nasprotja med ponosno Severno Korejo in pokvarjenimi zunanjimi agresorji (predvsem ZDA in Japonsko). Ta atmosfera se v vseh desetletjih ni omehčala, še dandanes lahko v severnokorejskem časopisju vidimo sovražne karikature Američanov s kljukastimi nosovi in kot zlobnih misijonarjev. Vsak od treh dosedanjih političnih voditeljev Severne Koreje je predstavljen kot vrhovni predstavnik čiste korejske rase, s tem ponuja zgled in unitarno identifikacijo za vse Severnokorejce. Posebnosti sem opazila pri primerjanju

voditelja z materinsko vlogo. Močni politični voditelji so običajno bili prikazani kot precej stroge, moške patriarhalne figure. Materinskost severnokorejskega voditelja pa predstavlja precej bolj čustveno globoko vez med njim in ljudstvom, ki temelji na ljubezni med pripadniki iste družine. Zato niti ne preseneča dejstvo, da ljudje za težke življenjske razmere pogosto krivijo partijske mogotce in nikoli političnega voditelja. Nadalje, Severne Koreje ne moremo več označiti za socialistično republiko. Z Juche ideologijo in kimilsungizmom se je oddaljila od tipičnih že propadlih socialističnih držav. Največja posebnost odstopanja od klasičnega socializma, ki jo zasledijo skorajda vsi obravnavani avtorji (Armstrong, Lankov, Martin, French), je zamenjava ideje vodje kot tistega, ki naj bi služil partiji, delavskemu razredu in ljudstvu, za vodjo, ki ne služi ljudstvu, temveč to živi in dela zanj. Lahko rečem, da si vodstvo Severne Koreje to lahko privošči zaradi močno zasidrane konfucianistične tradicije in sledi fevdalne oblasti iz časov japonskega cesarstva. Skozi tri generacije je mitologija opravljala več kot izvrstno delo pri vzpostavitvi narodnega voditelja iz vrst dinastije Kim, kot edinega, ki je upravičen do te pozicije zaradi svojega vrhovnega, božanskega revolucionarnega porekla. Njemu je severnokorejsko ljudstvo dolžno vse. Med drugim tudi zaradi dejstva, da je sam Kim Jong Il avtor teorije, ki povečuje večni mandat njegovega očeta in primarni status njegovega sorodstva v severnokorejski politiki, lahko potrdim svojo hipotezo. V Severni Koreji sicer narodnost igra veliko vlogo, a jo pri pomembnosti močno prekaša ideja o vrhovni korejski rasi, ki pa deluje le kot orodje pri povečevanju voditelja na raven božanstva. V Severni Koreji je kult osebnosti še vedno pri večini prebivalstva osrednji del vsakodnevnega življenja, vsaka politična debata se posredno ali neposredno nanaša na voditelja in dokler ljudje ne bodo poznali alternativnega načina življenja ali verovanja, se bo ta kult obdržal.

Tudi v času pisanja zaključnega dela tega diplomskega dela mediji še vedno vsakodnevno poročajo o šokantnih pričevanjih prebežnikov iz Severne Koreje, o nesmiselnih gradbenih projektih v glavnem mestu Pyongyangu, o grožnjah z jedrskim orožjem in bizarnem vedenju Kim Jong Una. Opaziti je, da ga predvsem tabloidni časopisi na vsak način želijo prikazati kot surovega, psihično neuravnovešenega okrutneža, ki uspešno nadaljuje očetovo tradicijo delavskih taborišč, čistk in zapravljanja enormnih količin denarja za vse prej kot pa za dobrobit svojih ljudi. Povprečen bralec si kult tega voditelja najbrž predstavlja kot brezumno in fanatično

sledenje nekemu resno psihično bolnemu megalomanu. Upam si trditi, da večina bralcev, ki spremljajo samo površinske in senzacionalistične novice o Severni Koreji, meni, da Severnokorejcem že desetletja perejo možgane. V analizi akademskih tekstov in resnih medijskih poročil, ki govorijo o tej tematiki, sem prišla do ugotovitve, da bolj kot prazne špekulacije o psihičnem stanju severnokorejskih voditeljev in ljudi, veljajo rezultati raziskovalcev, ki so se zavedali, da v primeru Severne Koreje vladata dve resničnosti. Ena je prav tista, ki jo nudijo nezahtevni, šokantnega željni, množični publiko v Evropi in ZDA. Severnokorejsko vodstvo širi podobo lačnega in izoliranega prebivalstva, da si zagotavlja zunanjo humanitarno pomoč in hkrati stalno zastrašuje zahodno javnost. V resnici pa so predvsem območja ob meji s Kitajsko že precej prehodna, uporaba pretihotapljenih mobilnih telefonov in televizorjev naj bi naraščala, prav tako raste število malih trgovcev s kitajskimi in japonskimi dobrinami na ilegalnih odprtih tržnicah. Opaziti je, da preprost prebivalec postaja bolj in bolj individualističen. Ker je država neuspešno poskrbela zanj, si bo pomagal sam. Slep kolektivizem in žrtvovanje za režim se je najbrž znašel v zatonu. Ob vsem tem pa mladi Kim Jong Un z izkazovanjem naklonjenosti ameriški pop kulturi nekako nakazuje na to, da si želi večje odprtosti in sproščenosti vsaj v sferi privilegiranih Severnokorejcev. Poleg tega, Lankov govori o večjih gospodarskih reformah, ki naj bi jih mladi voditelj načrtoval za prihodnost (Lankov 2013, 141). Če se bo to uresničilo in če bodo omenjene reforme doprinesle k izboljšanju stanja v državi, potem si po mojem mnenju lahko obeta izredno podporo javnosti – tudi mednarodne, kot prvi drastični reformator v Severni Koreji in hkrati svoj kult osebnosti dvigne nad očetovega. Hkrati pa vedno večja dostopnost tehnologije najbrž že omogoča vedno resnejše debate o režimu in o boljšem življenju v sosednjih državah. Menim, da predvsem mlajša generacija, ki je manj podvržena indoktrinaciji, ki ni tako čustveno navezana na prvega Velikega vodjo Kim Il Sunga in ki se vsaj malo zaveda, da ji režim ne nudi resničnih informacij o zunanjem svetu, lahko sčasoma spodnese diktaturo v Severni Koreji. S tem se navezujem predvsem na Južno Korejo. V času pred informacijsko tehnologijo je severnokorejski propagandni sistem zlahka širil dezinformacije o Južni Koreji kot državi, ki se je prodala Američanom, ki uboge Južnokorejce terorizirajo in izkoriščajo. Zato sem mnenja, da četudi Kim Jong Un vzpostavi nekakšno, na razvoj osredotočeno diktaturo, ki bo ljudem omogočala nek minimum svobode pod vladavino terorja in represije, se lahko zgodi, da bo ob vse večjem naboru informacij o istih ljudeh (Korejcih iz Južne Koreje), ki v resnici živijo v svobodi in blagostanju,

med Severnokorejci završalo. Ravno ti so edini, ki lahko spremenijo Severno Korejo na bolje, s tem da drastično preoblikujejo režim. Ob tem se zavedam, da ima dinastija Kim še vedno veliko vrednost v očeh večine prebivalstva. Zatorej ob koncu puščam odprto možnost, da mogoče čez mnogo let Severna Koreja ponovno zaživi kot država, ki lahko vsaj v večji meri poskrbi za svoje prebivalstvo in si gospodarsko opomore. Menim, da bi jo v tem primeru lahko uspešno vodil le mlajši, v tujini izobražen kader. Dinastija Kim bi sicer lahko obstajala kot nek simbol enotnosti in tradicije, kot figura, podobna monarhom v Evropi.

6 LITERATURA

1. Arendt, Hannah. 2003. *Izvori totalitarizma*. Ljubljana: Študentska založba.
2. Armstrong, Charles K. 2004. *The North Korean Revolution 1945-1950*. New York: Cornell University Press.
3. Becker, Jasper. 2005. *Rogue Regime. Kim Jong Il and the Looming Threat of North Korea*. New York: Oxford University Press.
4. Comtourist. 2010. *Tourist attractions: Museum's, going out, entertainment and shopping in Pyongyang*. Dostopno prek: <http://www.comtourist.com/travel/pyongyang/pyongyang-entertainment/> (17. avgust 2014).
5. Dixon, Tom. 2011. *Assesing the Success of Self-Reliance: North Korea's Juche Ideology*. Dostopno prek: <http://www.e-ir.info/2011/08/07/assessing-the-success-of-self-reliance-north-korea%E2%80%99s-juche-ideology/> (17. avgust 2014).
6. French, Paul. *North Korea: the Paranoid Peninsula. A modern history*. London: Zed Books.
7. Gardner, Jane F. 1974. *Leadership and the Cult of Personality*. London: Dent.
8. Geoghegan, Tom. 2011. *How genuine are the tears in North Korea?* Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/magazine-16262027> (10. avgust 2014).
9. Girardet, Raoul. 2000. *Politički mitovi i mitologije*. Beograd: Biblioteka XX vek.
10. Global Security. 2011. *Juche (Self-Reliance or Self-Dependance)*. Dostopno prek: <http://www.globalsecurity.org/military/world/dprk/juche.htm> (18. avgust 2014).
11. Harris, Mark Edward. 2007. *Inside North Korea*. San Francisco: Chronicles Books.
12. Hawk, David, Jae Chun Won in Byung Lo Kim. 2005. *Thank you father Kim Il Sung: Eyewitness Accounts of severe Violations of Freedom of Thought*,

Conscience and Religion in North Korea. Washington: U.S. Commission on International Religious Freedom.

13. Hotham, Oliver. 2013. *B.R. Myers: Rodman visits were “disastrous” for Kim Jong Un*. Dostopno prek: <http://www.nknews.org/2013/10/myers-rodman-visits-were-disastrous-for-kim-jong-un/> (15. avgust 2014).
14. Lankov, Andrei. 2013. ***Inside North Korea. Life and Politics in the Failed Stalinist Utopia***. New York: Oxford University Press. Kindle edition.
15. Martin, Bradley K. 2006. *Under the Loving Care of the Fatherly Leader*. New York: Thomas Dunne Books.
16. Matic, Milan. 1984. *Mit i politika. Rasprava o osnovama političke kulture*. Beograd: Radnička štampa.
17. Myers, Brian Reynolds. 2011. *The Cleanest Race. How North Koreans see themselves and why it matters*. New York: Melville House Publishing.
18. Ryall, Julian. 2011. Analysis: North Korea's bizarre personality cult and why it has worked – so far. *The Telegraph*, 31. januar. Dostopno prek: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/northkorea/8292930/Analysis-North-Koreas-bizarre-personality-cult-and-why-it-has-worked-so-far.html> (13. avgust 2014).
19. RT News. 2011. *North Korea bids farewell to Kim Jong-il*. Dostopno prek: <http://rt.com/news/kim-jong-il-funeral-787/> (10. avgust 2014).
20. The Australian. 2012. *Kim Jong-un picked out his wife Ri Sol-ju as she sang during a concert performance*. Dostopno prek: <http://www.theaustralian.com.au/news/world/kim-jong-un-picked-out-his-wife-ri-sol-ju-as-she-sang-during-a-concert-performance/story-e6frg6so-1226435861746?nk=66201eb8f617397bc68bfa2e23c55bfc%20%2813.%20avgust%202014%29>. (13. avgust 2014).
21. The Oriens. 2010. *Anti American Propaganda from North Korea*. Dostopno prek: <http://theoriens.com/anti-american-propaganda-from-north-korea/> (17. avgust 2014).

22. Velikonja, Mitja. 1996. *Masade duha. Razpotja sodobnih mitologij*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
23. --- 2003. *Mitografije sedanjosti. Študije primerov sodobnih političnih mitologij*. Ljubljana: Študentska založba.
24. Williamson, Lucy. 2011. *Delving into North Korea's Mystical Cult of Personality*. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-16336991> (10. avgust 2014).